

Vragen gesteld door de leden der Kamer, met de daarop door de regering gegeven antwoorden

1535

Vragen van het lid **Bisschop** (SGP) aan de Minister van Landbouw, Natuur en Voedselkwaliteit over *het besluit om drempels in de ruggenteelt op kleigronden verplicht te stellen* (ingezonden 8 januari 2021).

Antwoord van Minister **Schouten** (Landbouw, Natuur en Voedselkwaliteit) (ontvangen 3 februari 2021).

Vraag 1

Bent u bekend met het rapport «Milieueffectrapportage van maatregelen zesde Actieprogramma Nitraatrichtlijn»?^{1 2}

Antwoord 1

Ja.

Vraag 2

Bent u ervan op de hoogte dat alleen voor hellende percelen veldonderzoek is gedaan naar het effect van drempels in ruggenteelten op de oppervlakkige afspoeling en dat voor vlakke percelen geen gegevens bekend zijn?

Antwoord 2

Het rapport «Milieueffectrapportage van maatregelen zesde Actieprogramma Nitraatrichtlijn» maakt deel uit van de verplichte plan-milieueffectrapportage die in het kader van de totstandkoming van het zesde actieprogramma Nitraatrichtlijn in 2017 is doorlopen. In 2020 is door Wageningen Universiteit & Research als vervolg hierop veldonderzoek³ uitgevoerd naar het effect van drempels in percelen met aardappels op ruggen op vlakke percelen in Noord- en Zuid-Limburg. In dit onderzoek zijn een ruggenteelt met een drempel, een ruggenteelt zonder drempel en een teelt met een ruwe rug (aangelegd door een gitter-roller) met elkaar vergeleken.

¹ Nagehangen Besluit tot wijziging van het Besluit gebruik meststoffen ter uitvoering van het zesde actieprogramma Nitraatrichtlijn en tot wijziging van het Uitvoeringsbesluit Meststoffenwet teneinde een grondslag op te nemen voor het uitsluitend verstrekken van gegevens via de elektronische weg, Kamerstuk 2021D00430

² Rapport «Milieueffectrapportage van maatregelen zesde Actieprogramma Nitraatrichtlijn», Wageningen University & Research, <https://www.wur.nl/nl/show/Rapport-Milieueffectrapportage-van-maatregelen-zesde-Actieprogramma-Nitraatrichtlijn.htm>, (p. 41)

³ Voorlopige resultaten van onderzoek in opdracht van het Ministerie van LNV via het project Effectgerichte maatregelen fosfaatzuivering

De eerste onderzoeksresultaten laten zien dat in de ruggenteelt met drempels een duidelijk effect op het volume oppervlakkig afstromend water werd gemeten. Met de vermindering van de oppervlakkige afstroming spoelde ook minder sediment af. Ook bij de ruw aangelegde ruggen werd minder oppervlakkige afstroming gemeten, zij het minder geprononceerd. Het blokkerende effect nam lopende het seizoen af. Op de percelen waar in de loop van 2020 hevige neerslag optrad, zijn drempels weggespoeld. Analyse van de concentraties in het opgevangen afgestroomde water en sediment wordt nog uitgevoerd. Komend jaar zal verder onderzoek plaatsvinden waarnaar publicatie zal plaatsvinden in de tweede helft van 2022. Hierbij is goed op te merken nutriënten die niet afspoelen kunnen worden benut door de teelt en dat is in het voordeel van de landbouwer. Door de drempeltjes filtreert het water in het gehele perceel in en stroomt het niet af naar een lager gedeelte binnen het perceel, waardoor schade wordt voorkomen. Bij een langere periode van droogte wordt regen beter benut.

Vraag 3

Hoe waardeert u de constatering in het STONE-onderzoek dat de toename van het P-transport via oppervlakkige afstroming ongeveer gelijk op gaat met de afname via drainage, ook op kleigronden met bouwland en is de veronderstelling juist dat het netto-effect op de belasting van het oppervlaktewater dan beperkt is?⁴

Antwoord 3

Door het nemen van de maatregel in ruggenteelt op onder andere kleigronden, verandert de totale hoeveelheid water die uit de bodem van een perceel wordt afgevoerd nauwelijks. Een vermindering van waterafvoer door afspoeling leidt tot een toename van afvoer uit buisdrains en direct naar waterlopen.

Echter, voor de belasting van het oppervlaktewater is het van belang om vooral de oppervlakkige en ondiepe routes door de bodem te beperken, omdat in ondiepe bodemlagen het fosfaatgehalte doorgaans hoger is dan in diepere bodemlagen. Effecten op de uit- en afspoeling van fosfor zijn daarmee, met deze maatregelen, groter dan effecten op de verhouding tussen afstromende en dieper uitspoelende watervolumes.

STONE houdt rekening met deze verschillen, maar de onzekerheden in de berekening van oppervlakkige afspoeling zijn groot. Zoals elk model is het een benadering van de werkelijkheid en wordt niet elke denkbare parameter meegenomen. Dit model is het beste dat op dit moment voorhanden is. Uiteraard wordt constant werk verricht aan het verbeteren van deze modellen aan de hand van de laatste wetenschappelijke inzichten.

Overigens kan een landbouwer in plaats van het vormen van drempels ook één van de andere mogelijkheden toepassen, te weten het frezen van een opvanggreppel waarbij een landbouwer afwaterende greppels of infiltratiesleuven aanlegt die bij normale weersomstandigheden het afstromende water opvangen en niet afwateren op de watergang of het verbreden van de teeltvrije zone langs watergangen⁵.

Vraag 4

Hoe verhoudt de constatering in de milieueffectrapportage dat indicatieve berekeningen met het STONE-model laten zien dat het aandeel van oppervlakkige afstroming in de totale P-vracht voor drogere percelen 2–20% kan bedragen zich tot tabel 9b waar wordt aangegeven dat het aandeel van oppervlakkige afstroming voor akkerbouw op kleigronden niet meer is dan 1–5%?

Antwoord 4

De verschillen in percentages worden verklaard door de natheid van een perceel. Bij drogere percelen is de waterafvoer kleiner dan bij nattere percelen doordat op drogere percelen een deel van het neerslagoverschot neerwaarts naar diepere bodemlagen stroomt. Bij nattere percelen stroomt

⁴ Onderzoek «Oppervlakkige afstroming en diepte van modelprofielen», 2013, Alterra Wageningen UR, <https://edepot.wur.nl/294091>

⁵ Aanhangsel Handelingen II 2020/21, nr. 242

water vanuit diepere lagen opwaarts naar buisdrains en waterlopen. Eenzelfde hoeveelheid oppervlakkig afgestroomd water leidt bij een droger perceel tot een hoger percentage van de totale afvoer dan bij een natter perceel.

Vraag 5

Is de veronderstelling juist dat een groot deel van de bemesting toegepast wordt vóór het poten en aanaarden van de ruggen en de meeste bemesting dus toegepast wordt in de teeltperiode met de minste risico's op oppervlakkige afspoeling vanwege de ruggenteelt?

Antwoord 5

Dierlijke mest wordt voor het poten en aanaarden opgebracht. Dierlijke mest wordt in de grond ingebracht. Door het poten en aanaarden wordt de grond omgewoeld en wordt de mest vermengd met de bodem. Daarmee kan de mest ook in de rug terecht komen. Door erosie van de rug, kan afspoeling plaatsvinden van de grond en ook de mest. Ook in de teeltperiode bestaat dus het risico op oppervlakkige afspoeling vanwege de ruggenteelt. Daarnaast zorgen de ruggen voor kanalisering van het afstromende regenwater, waardoor erosiegeultjes ontstaan. Hiermee kunnen grond en mest naar het oppervlaktewater worden vervoerd. Het toepassen van maatregelen om stroombaanvorming of directe afvoer naar het oppervlaktewater te voorkomen, voorkomt de afvoer van nutriënten naar het oppervlaktewater en daarmee belasting van het oppervlaktewater.

De maatregel heeft naar verwachting het grootste effect op de afspoeling van fosfaat. Dit wordt bevestigd in Belgisch onderzoek⁶. De afspoeling van fosfaat wordt naast de waterafstroming ook gereguleerd door het fosfaatgehalte van de bodem aan het landoppervlak.

Mestsoorten, zoals kunstmest, die niet emissiearm hoeven te worden opgebracht, kunnen ook in een later stadium toegepast worden.

Vraag 6

Deelt u de analyse dat de constatering in de milieueffectrapportage dat het aanbrengen van drempels in de ruggenteelt een sterk positief milieuvoordeel heeft alleen van toepassing is op hellende percelen, en niet op vlakke percelen?

Antwoord 6

Deze analyse deel ik niet. Voorlopige resultaten wijzen er op dat ook op vlakke percelen drempels een blokkerend effect hebben op uit- en afspoeling van nutriënten. Kwantificering van dit effect vindt plaats in (lopend) onderzoek⁷. Daarnaast geldt wel dat op hellende percelen oppervlakkige afstroming veel sneller verloopt. Dit is afhankelijk van de hoeveelheid neerslag. Op hellende percelen zullen de drempels bij een kleiner watervolume uit neerslag eerder overstromen dan op vlakke percelen. Het kwantitatieve verschil in effect tussen vlakke percelen en hellende percelen is op dit moment nog niet aan te geven.

Vraag 7

Bent u bereid de maatregel voor ruggenteelten op vlakke percelen te heroverwegen?

Antwoord 7

Zoals ik in het verslag van een schriftelijk overleg over dit besluit⁸ heb aangegeven, heb ik bij de uitwerking van de maatregelen voor ruggenteelt er specifiek voor gekozen om een breder pakket aan maatregelen te formuleren,

⁶ Barthélémy, J.P., Fonder N., Olivier, C., Van Eecke, P. (2010) Contrôle du ruissellement et de ses impacts en culture de pomme de terre en Wallonie. Présentation des résultats 2009-2010 en Reubens B., Ruysschaert G., D'Hose T., D'Haene K. (2012). Eindrapport BodemBreed Interreg: overzicht van resultaten, inzichten en aanbevelingen. Instituut voor Landbouw- en Visserijonderzoek (ILVO), Merelbeke, België. 147 p.

⁷ Reubens B., Ruysschaert G., D'Hose T., D'Haene K. (2012). Eindrapport BodemBreed Interreg: overzicht van resultaten, inzichten en aanbevelingen. Instituut voor Landbouw- en Visserijonderzoek (ILVO), Merelbeke, België. 147 p.

⁸ Kamerstuk 33 037, nr. 375

waarmee een boer de best passende maatregel kan kiezen voor zijn of haar percelen. De boer kan zo op basis van zijn kennis en kunde de beste afweging voor zijn situatie maken.

Op 6 januari jl. is in het Staatsblad (nummer 2021–2) het wijzigingsbesluit gepubliceerd waarmee het Besluit gebruik meststoffen wordt gewijzigd en waarmee uitvoering wordt gegeven aan de verschillende maatregelen uit het zesde actieprogramma Nitraatrichtlijn 2018–2021 die per 1 januari jl. in werking dienden te treden. Het wijzigingsbesluit is daarmee definitief vastgesteld. De inwerkingtreding van de verschillende onderdelen van dit wijzigingsbesluit zal plaatsvinden via koninklijk besluit.

In de beantwoording van de vragen van de leden Lodders (VVD), Geurts (CDA), Bisschop (SGP), Madlener (PVV) en van Haga (FvD) van 26 januari jl. (2021Z01402) heb ik aangegeven dat ik aan het verzoek tot het schrappen van deze bepaling gehoor geef door dit onderdeel van het wijzigingsbesluit, artikel 8b van het Besluit gebruik meststoffen, niet in werking te laten treden bij koninklijk besluit.

Vraag 8

Bent u bereid deze vragen te beantwoorden voorafgaand aan het VAO (tweeminutendebat met de mogelijkheid tot de indiening van een motie) Mestbeleid?

Antwoord 8

Ja.